

HOE LEES IK DIT ?

- DE CENTRALE BANK MOCHT BANKBILJETTEN UITGEVEN, DOCH MOEST DEZE OMLOOP INDEKKEN DOOR IN EEN (WISSELENDE, BIJ WET BEPAALDE) MINIMUMVERHOUDING EEN DEEL VAN DEZE OMLOOP IN GOUD TE BELEGGEN;
- DEZE VERPLICHTING TOT DEKKING VAN DE BANKBILJETTEN VIA GOUD HAD VOORAL TOT DOEL **HET VERTROUWEN VAN DE BEVOLKING IN DIT PAPIEREN GELD TE VERSTERKEN**;
- MEN SPREEKT IN DIT VERBAND OVER “**FIDUCIAIR GELD**”, OF DUS OOK OVER “**VETROUWENSGELD**”;
- “DE EURO” IS NIET MEER VERPLICHT INGEDEKT DOOR GOUD. WAT VAN DE GOUDVOORRAAD METEEN OOK “EEN GEWOON ACTIEF” MAAKT VOOR DE CENTRALE BANKEN;
- BRONNEN: INFORMATIEFICHE NBB en “DE NBB 1939-1971 (VAN DER WEE & VERBREYT)

WAT DENK IK DAN ?

- ALS EEN VENNOOTSCHAP SCHULDEN AANGAAT (DE BANKBILJETTEN) EN EEN BELANGRIJK DEEL ERVAN MOET BELEGGEN IN EEN GOUDVOORRAAD, AAN WIE HOORT DAT GOUD DAN TOE?
- “**FIDUCIAIR GELD**” IS GEEN SYNONIEM VAN “**FIDUCIAIRE EIGENDOM**”

EN WAT DENKT U ?

De Nationale Bank van België
1939-1971

Boekdeel 1
Oorlog en monetaire politiek :
de Nationale Bank van België,
de Emissiebank te Brussel en
de Belgische regering, 1939-1945

Herman Van der Wee Monique Verbreyt

Nationale Bank van België

Hoofdstuk 13

DE GOUDDEKKING EN HET CLEARINGSYSTEEM TER DISCUSSIE

'Le clearing multilatéral: un simple instrument de dépossession'
(P. Kauch, 'Rapport au Roi', 1943)

Het dilemma rond het dekkingspercentage

De toenemende circulatie van bankbiljetten in de loop van het jaar 1941 bracht ook de wettelijke verplichting voor de Bank in het gedrang om een minimale dekking in goud aan te houden voor haar direct opeisbare verplichtingen. Bij de oprichting van de Bank in 1850 had de wetgever aan de instelling de verplichting opgelegd om haar direct opeisbare verplichtingen minstens voor één derde met goud te dekken. De organieke wet van 25 oktober 1926, uitgevaardigd naar aanleiding van de muntsanering van dat jaar, had die dekking opgetrokken naar minimum 40 procent. Minstens 30 procent hiervan moest goudmetaal zijn, de overige 10 procent kon eventueel zijn samengesteld uit in goud convertibele buitenlandse deviezen. Het koninklijke besluit van 24 augustus 1939, in uitvoering van de organieke wet van 1 mei 1939, had in artikel 7 de minimale dekkingsverplichting van 40 procent gehandhaafd. Ze werd in datzelfde jaar ook statutair in artikel 30 bevestigd¹.

Janssen meende bij zijn aantreden als gouverneur in 1938 dat de dekkingsverplichting te excessief was, en bovendien te stroef. De wetgever had oorspronkelijk met deze maatregel enkel het vertrouwen van de bevolking in de munt willen versterken. Bijna honderd jaar later werd dit vertrouwen niet meer in twijfel getrokken en leek de voorzorgsmaatregel bijgevolg achterhaald. De oorspronkelijke wetgeving had ook een artikel ingelast waarbij aan de minister van Financiën de mogelijkheid werd geboden om, binnen bepaalde limieten, een ontheffing van de verplichting toe te staan. Deze versoepeling was tijdens de muntsanering in 1926 uit de organieke wet geschrapt. Janssen trachtte, bij de hervormingen van de Bank in 1939, de dekkingsverplichting van de direct opeisbare verplichtingen te verminderen van 40 naar 30 procent. Hij mislukte echter in zijn poging: de wetgever hield het, op het gebied van de dekkingsverplichting, bij de reglementering van 1926².

Tijdens de bezetting kwam het probleem van de dekkingsverplichting opnieuw aan de orde, maar thans in een heel andere context. De emissie van bankbiljetten had binnen de kortste tijden een voorheen nooit geziene vlucht

→ genomen. Een eerste oorzaak lag bij het voorschieten van de enorme bedragen door de Bank aan de Schatkist voor het betalen van de bezettingskosten. Daarnaast moesten ook de clearingtegoeden worden uitbetaald en de *Reichskreditkassenscheine* in Belgische munt worden omgeruild. De Bank werd hierdoor gedwongen een continue stroom aan bankbiljetten af te leveren die niet meer in verhouding stond tot het bestaande dekkingspercentage³. De vooruitzichten voor de komende maanden waren zeker niet beter, zodat Goffin, de nieuwe gouverneur, besloot de kwestie op de agenda van een vergadering van het directiecomité te plaatsen. Op 27 augustus 1941 werd er beslist dat een informatieronde moest worden gehouden, vooraleer de directie het probleem in een volgende vergadering ten gronde kon aanpakken. Aan Kauch werd gevraagd een eerste nota op te stellen⁴.

In zijn nota bracht Kauch vier mogelijke oplossingen naar voren. Enerzijds kon de Bank haar emissie stopzetten zodra het niveau van de minimale gouddekking was bereikt. Daar de betalingen moesten doorgaan, zou de Emissiebank dan voor een parallelle emissie van biljetten moeten zorgen, wat om economische redenen niet wenselijk was. De Bank kon ook haar emissie voortzetten, maar dan alleen onder welbepaalde voorwaarden. Ze zou het wettelijke dekkingspercentage kunnen verlagen, ze zou het kunnen afschaffen of ze zou het ten slotte kunnen opschorten voor de duur van de oorlog. De laatste oplossing was, gezien de omstandigheden, de meest zinvolle. Ze werd in ieder geval door directeur Van Nieuwenhuysse in aanmerking genomen in zijn nota voor de vergadering van het directiecomité van 6 september⁵. Het directiecomité vond de kwestie te ingewikkeld en te ingrijpend om onmiddellijk tot een beslissing over te gaan⁶. Ze wilde het advies inroepen van de juristen Marcq en Van Dievoet en ook economen horen, namelijk professor Dupriez en Vincent, hoofd van de Studiedienst van de Bank. Directeur Berger zou ook het *Bankaufsichtamt* raadplegen en vice-gouverneur Ingenbleek zou de kwestie bespreken met Hayoit de Termicourt, advocaat-generaal in het Hof van Cassatie. Van Dievoet was de enige die het verzoek afwees: als censor voerde hij een mogelijke belangenvermenging aan als excuus⁷.

→ Tijdens de consultatieronde kwamen drie aspecten van het probleem aan de orde: een juridisch, een economisch en een ethisch aspect. Juridisch gezien kon het probleem gezien worden vanuit een logisch of vanuit een formeel standpunt. Logischerwijze was de Bank, na de schorsing van de goudconvertibiliteit van de frank op 10 mei 1940, niet meer onderworpen aan de dekkingsverplichting. De convertibiliteit was immers de *raison d'être* van de dekkingsverplichting, ze was er onlosmakelijk mee verbonden. Schorste men het een, dan had het handhaven van het andere geen zin meer. De regering had echter in mei 1940 nagelaten de dekkingsverplichting af te schaffen. Vanuit een formeel standpunt was de verplichting bijgevolg nog steeds van toepassing. Voor zover een continueren van de emissie door de Bank als mogelijkheid werd in aanmerking genomen, was het bijgevolg aan de overheid om door een wettelijke maatregel het probleem van de dekking op te lossen.

Fiduciair geld en zijn dekking

Wat is de
tegenwaarde van
ons geld? Goud?
Waarom worden
bankbiljetten fiduciair
geld genoemd?

1.1.2 *

In 1850 werd krachtens de wet van 8 mei 1850 de Nationale Bank opgericht. Ze verkreeg het monopolie op de uitgifte van papiergeld maar de regering kreeg wel inspraak in verband met de lay-out van de biljetten en de nominale waarde van de coupures in omloop. Waarover de minister van Financiën echter niets te zeggen had, was het uitgiftevolume. De totale hoeveelheid uit te geven biljetten was wettelijk niet strikt begrensd. Daarmee week de jonge bank af van wat gangbaar was in de Bank of England. Daar bepaalde de Peel Act van 1844 dat haar uitgifte van biljetten nagenoeg volledig door goud gedekt moest zijn (*currency school*). België volgde het voorbeeld van de Banque de France dat haar uitgifte liet afhangen van de behoeften van de economie (*banking principle*). De aanhangers van deze school vonden het niet nodig een dekkingsgraad vast te leggen. De fundamentele vereiste was dat biljetten te allen tijde inwisselbaar zouden zijn tegen edelmetaal. Maar deze vrijheid van handelen werd deels ingeperkt door de statuten van de Nationale Bank die bepaalden dat de metaalvoorraad ten minste 1/3 moest bedragen van de totale waarde van de biljetten in omloop. Met toestemming van de regering mocht de metaalvoorraad in moeilijke momenten slinken tot 1/4 van de onmiddellijk opvraagbare verplichtingen van de Nationale Bank. In 1873 werden haar biljetten wettig betaalmiddel,

m.a.w. men was verplicht ze als betaling te aanvaarden. In de daaropvolgende decennia kreeg het publiek meer en meer vertrouwen in de biljetten van de Nationale Bank en werden er steeds minder ingeruild tegen goud of zilver. Bij het begin van de Tweede Wereldoorlog kwam definitief een einde aan de inwisselbaarheid van de Belgische bankbiljetten tegen goud. Wettelijk echter bleef de frank tot in 1988 een bepaalde hoeveelheid goud vertegenwoordigen. In 1957 werd immers wettelijk bepaald dat de goudvoorraad van de Nationale Bank, net als vroeger, minstens 1/3 moest bedragen van de waarde van de onmiddellijk opvraagbare verplichtingen. Aan deze verplichting kwam een einde in 1988 toen er in de wet niet meer verwezen werd naar goud: "De Belgische munteenheid is de frank. Deze laatste is onderverdeeld in centiemen."

In de loop van haar bestaan heeft de Nationale Bank voldoende prestige verworven om haar biljetten volledig fiduciair te maken, dit wil zeggen dat zij biljetten uitgeeft die hun waarde volledig ontleen aan het vertrouwen dat de Nationale Bank geniet in binnen- en buitenland.

Voor wie er meer wil over weten

- E. Buyst, M. Danneel, I. Maes, W. Pluym, De Bank, de frank en de euro. Anderhalve eeuw Nationale Bank van België, Lannoo, Tielt, 2005
- Internet: blogs.tijd.be/netto/2009/06/welkom-in-de-grootste-goudkluis-ter-wereld.html